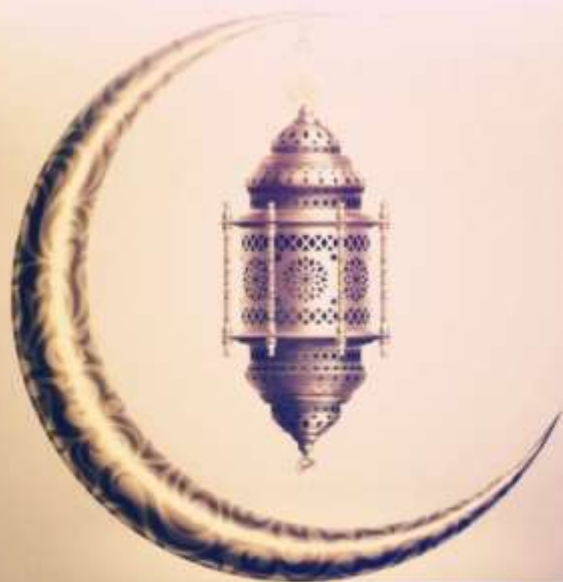

۴۰ حدیث

در باره رمضان مبارک

اقوال و افعال رسول الله ﷺ در مورد رمضان

نویسنده: شاکر الذہبی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حافظ ابن رجب رحمه الله می گوید:

«برای نفس مومن در ماه رمضان دو جهاد است؛ یکی در روز بر روزه و دیگری در شب بر قیام، و هر که این دو جهاد را با هم انجام دهد و حق آن ها را به درستی ادا کند و بر آن ها صبر داشته باشد، اجرش بدون حساب پرداخت خواهد شد».

(لطائف المعارف: ۱۷۱)

فهرست مطالب

صفحه

- ۷/..... جایگاه روزه در شریعت اسلام.
- ۷/..... فضائل روزه.
- ۸/..... روزه سبب ازین رفتن کینه و کدورت.
- ۸/..... دعای روزه دار هرگز مسترد نمی شود.
- در رمضان، دروازه های آسمان و بهشت باز، و دروازه های جهنم و شیاطین نیز بسته می باشند.....
- ۹/.....
- ۱۰/..... برای روزه داران دروازه ای خاصی در جنت است.
- ۱۰/..... رمضان برای کسی است که از گفتار و اعمال باطل دست بردارد.
- ۱۱/..... فضیلت بوی دهان روزه دار.
- ۱۱/..... فضیلت مهمانی کردن انسان روزه دار.
- ۱۱/..... روزه زکات بدن است.
- ۱۲/..... کسی که در حالت داشتن روزه بمیرد، بهشتی است.
- ۱۲/..... کدام روزه دار بهتر است؟
- ۱۳/..... حالت رسول الله ﷺ در رمضان.
- ۱۳/..... اگر کسی برای روزه دار دشنام داد پس این جمله را بگوید.
- ۱۴/..... کودکان تان را برای گرفتن روزه تشویق کنید.
- ۱۴/..... سزایی روزه خورندگان.
- ۱۵/..... وقت افطار.
- ۱۵/..... دعای صحیح افطار.

- ۱۵/..... با چه چیزی افطار گردد؟
- ۱۶/..... دعا برای افطاری دهنده:
- ۱۶/..... نیت در سحری شرط است.
- ۱۷/..... مدت زمان سحری تا نماز فرض صبح.
- ۱۷/..... هرگز خوردن در سحری را ترک نکنید.
- می‌توان روزه ای که بالای شخص وفات شده باقی مانده باشد، شخصی دیگری آنرا ادا نماید.....
- ۱۸/..... حکم کسیکه در رمضان احتلام (جنب) شود.
- ۱۹/..... روزه در سفر اختیاری است.
- ۱۹/..... بوسه و مداعبه همراهی همسر باکی ندارد.
- ۱۹/..... حکم استفراغ در رمضان.
- ۲۰/..... مسواک زدن در رمضان کدام ممانعتی نیست.
- ۲۰/..... حجامت در رمضان امر اختیاری است.
- ۲۱/..... سنت ترک شده در سحری (خوردن خرما).
- ۲۱/..... مبالغه در استنشاق در رمضان مکروه است.
- ۲۱/..... ماه های رمضان گاهی (۲۹) و گاهی (۳۰) روز می‌باشد.
- ۲۲/..... روزه گرفتن روز شک حرام است.
- ۲۲/..... آیا قضائی روزه پی در پی گرفته شود، یا متصل؟
- ۲۳/..... حکم غسل و حمام (آب بازی) در رمضان.
- ۲۳/..... کفار روزه (از جماع).

- هرکس که نا آگاهانه (بدون قصد) روزه را بخورد، پس الله برای او مهمانی داده است. ۲۴/.....
- زن حائضه و نفاسه روزه نگیرد. ۲۴/.....
- آیا زن حامله می تواند روزه بگیرد؟ ۲۵/.....
- شب لیلة القدر را از دست ندهید. ۲۶/.....
- حکم گرفتن قرآن کریم بدست در تراویح. ۲۷/.....
- بهترین صدقه، صدقه دادن در رمضان است. ۲۷/.....
- تعداد رکعات تراویح به رؤیت احادیث پیامبر. ۲۷/.....
- رسول الله ﷺ تا اخیر عمرشان اعتکاف نشستند. ۲۸/.....
- پرداخت زکات فطر برای هر مسلمان لازمی است. ۲۸/.....
- فضیلت عمره در رمضان. ۲۹/.....
- فهرست مصادر و مراجع. ۳۰/.....

جایگاه روزه در شریعت اسلام

۱- وعن ابن عمر قال: قال رسول الله ﷺ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ وَحَجِّ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ»^(۱).

یعنی: «اسلام بر پنج اصل پایه گذاری شده است: خواندن کلمه ای شهادتین، و اقرار به این که جز ذات الله کسی لایق پرستش نیست، و این که محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرستاده و پیامبر اوست، برگزاری نماز فرض، دادن زکات واجب، روزه ای ماه رمضان و رفتن به حج خانه ای الله».

فضائل روزه

۲- عن ابن عمرو قال: قال رسول الله ﷺ: «الصيام والقرآن يشفعان للعبد يوم القيامة يقول الصيام اي رب منعتني الطعام والشهوة فشفعني فيه»^(۲).

یعنی: «روزه و قرآن در قیامت برای صاحبش شفاعت میکنند، روزه میگوید: پروردگارا! من او را روزها از خوردن و نوشیدن جلوگیری کردم، پس شفاعتم را درباره او قبول کن».

۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ: الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَلِهَا، إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ، يَقُولُ اللَّهُ: إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي، لِلصَّائِمِ

۱- بخاری (۸) مسلم (۱۶).

۲- صحیح جامع (۹۸۴).

فُرِحَتَانِ: فُرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفُرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ. وَخُلُوفٌ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمَسْكَ»^(۳).

یعنی: «از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که گفت: رسول الله ﷺ فرمودند: «هر کار نیکی [که] انسان [انجام می دهد] چند برابر می شود [جزا و پاداش آن چند برابر می شود]؛ هر [گفتار و اعمال و] کار نیکی [که] انجام می دهید، ده برابر تا هفتصد برابر تا آنجا که الله بخواهد (بیشتر از آن) [جزا و پاداش] دارد. الله می فرماید: جز روزه که از این قاعده جداست، زیرا روزه برای من است و من جزا و پاداش آن را می دهم؛ روزه دار ارضای تمایلات جنسی و خوردنش را به خاطر من ترک می کند. روزه دار در دو موقعیت شاد می شود: زمانی که افطار می کند و زمانی که پروردگارش را ملاقات می کند. همانا بوی دهان روزه دار، نزد الله از بوی مُشک خوش بوتر است»^(۴).

روزه سبب از بین رفتن کینه و کدورت

۴- عن ابن قال: قال رسول الله ﷺ: «صوم شهر الصبر وثلاثة أيام من كل شهر يُذهِبْنَ وَحَرَ الصدر»^(۵).

یعنی: «روزه ماه صبر (یعنی رمضان) و سه روز از هر ماه کینه و وسوسه های سینه را از بین می برد».

^۲ - صحیح جامع (۹۸۴).

^۴ - أخرجه البخاري في: ٦٩ كتاب النفقات: ١٤ باب هل يقول إني صائم إذا شتم.

^۵ - حديث ابن عباس: أخرجه البزار كما في مجمع الزوائد (١٩٦/٣) قال الهيثمي: رجاله رجال الصحيح.

دعای روزه دار هرگز مسترد نمی شود

۵- عن أنس قال: قال رسول الله ﷺ: «ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ لَا تُرَدُّ: دَعْوَةُ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ، وَ دَعْوَةُ الصَّائِمِ، وَ دَعْوَةُ الْمَسَافِرِ»^(۶).

یعنی: «سه دعا هرگز رد نمیگردد: ۱- دعای پدر برای فرزندش، ۲- دعای شخصی که روزه است، ۳- دعای مسافر».

در رمضان، دروازه های آسمان و بهشت باز، و دروازه های جهنم و شیاطین نیز بسته می باشند

۶- از ابوهریره روایت شده که گفت رسول الله ﷺ فرمود: «أَتَاكُمْ رَمَضَانَ شَهْرٌ مَبَارَكٌ، فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ، تُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَتُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَحِيمِ، وَتُغَلِّ فِيهِ مَرْدَةُ الشَّيَاطِينِ، فِيهِ لَيْلَةٌ هِيَ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، مِنْ حُرْمِ خَيْرِهَا فَقَدْ حُرِّمَ»^(۷).

یعنی: «ماه مبارک رمضان بر شما وارد شد، الله عزوجل روزه آن ماه را بر شما فرض کرده است، و در آن ماه دروازه های آسمان باز می شود، و دروازه های جهنم نیز بسته خواهند شد، و در این ماه شیاطین سرکش و یاغی به بند کشیده می شوند، و در آن شبی است که از هزار ماه بهتر است، هرکس نیکی های آن را از دست بدهد در حقیقت (فضیلت ماه) را از دست داده».

^۶- (ابن حبان ۶۵۵۷).

^۷- [نسائی ۱۲۹/۴، و در صحیح الترغیب ۱/۴۹۰].

برای روزه داران دروازه ای خاصی در جنت است

۷- عَنْ سَهْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ: الرَّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ»^(۸).

یعنی: «از سهل رضی الله عنه روایت است که نبی اکرم ﷺ فرمود: «بهشت، دروازه ای دارد که به آن، ریان می گویند. روز قیامت، فقط روزه داران از آن دروازه، وارد (بهشت) می شوند. و غیر از آنها کسی دیگر از آن، وارد نمی شود. (روز قیامت) ندا داده می شود که کجايند روزه داران؟ پس آنها برمی خیزند و غیر از آنها کسی دیگر، وارد نمی شود. پس از اینکه روزه داران وارد می شوند، آن در، بسته می شود و هیچ کس دیگری از آن، وارد نمی شود».

رمضان برای کسی است که از گفتار و اعمال باطل دست

بردارد

۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ»^(۹).

یعنی: «کسیکه از گفتار باطل و عمل کردن به آن دست برندارد، الله هیچ نیازی به خورداری او از خوردن و آشامیدن ندارد».

^۸ - کنز العمال (۲۳۵۷۹).

^۹ - [رواه البخاري، جامع الاحاديث الصحيح (۳۸۱)].

فضیلت بوی دهان روزه دار

۹- از ابوهریره روایت است که رسول الله ﷺ می فرماید: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَخُلُوفٌ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ رِيحِ الْمَسْكِ»^(۱۰).
یعنی: «قسم به آن ذاتی که نفس من دست آن هست، بوی دهان روزه دار، خوشبوتر از عطر و مسک نزد الله تعالی است».

فضیلت مهمانی کردن انسان روزه دار

۱۰- عن زید بن خالد الجهني رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «من فطر صائما كان له مثل أجره غير أنه لا ينقص من أجر الصائم شيء»^(۱۱).

یعنی: «از زید بن خالد جهنی رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «هر کسی که انسان روزه داری را افطاری دهد، به اندازه شخص روزه دار اجر و پاداش می برد، بدون آنکه از اجر روزه دار چیزی کم شود».

روزه زکات بدن است

۱۱- عن أبي هريرة قال: قال رسول الله ﷺ: «لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ، وَ زَكَاةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ»^(۱۲).

یعنی: «برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدن، "روزه" است».

^{۱۰} - متفق علیه.

^{۱۱} - (رواه الترمذی والنسائی - صحیح الترغیب والترهیب ۱۰۶۵).

^{۱۲} - [سنن ابن ماجه ۱۷۴۵].

کسی که در حالت داشتن روزه بمیرد، بهشتی است

۱۲- حذیفه رضی الله عنه می گوید که رسول الله ﷺ فرمود: «ومن صام يوماً ابتغاء وجه الله ختم له بها دخل الجنة»
یعنی: «و کسی که یک روز، روزه بگیرد برای بدست آوردن رضای الله و در آن هنگام بمیرد، داخل بهشت می شود»^(۱۳).

۱۳- عمرو بن مره می گوید که فردی نزد رسول الله ﷺ آمد و گفت: «أرأيت إن شهدت أن لا إله إلا الله وأنك رسول الله، وصليت الصلوات الخمس، وأديت الزكاة، وصمت رمضان وقمته، فممن أنا؟ قال: (من الصديقين والشهداء)^(۱۴)».
یعنی: «برای من خبر بده که اگر بگویم: هیچ معبود برحق نیست مگر الله واحد، و تو رسول الله هستی، و نماز های پنجگانه را ادا نمایم، و زکات را ادا کنم، و روزه ماه رمضان را برپا دارم. پس من از کدام گروه و صنف هستم؟. پیامبر فرمود: از صنف صادقان و شهدا».

کدام روزه دار بهتر است؟

۱۴- معاذ بن انس روایت می کند که از پیامبر ﷺ پرسیده شد: «أَيُّ الصَّائِمِينَ أَعْظَمُ أَجْرًا؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ ذِكْرًا»^(۱۵).
یعنی: «کدام یکی از روزه داران پاداش بیشتری دارند؟ فرمودند: کسانی که بیشتر الله را ذکر می کنند».

^{۱۳} - [سنن ابن ماجه ۱۷۴۵].

^{۱۴} - التزغيب والترهيب (۱۰۰۳).

^{۱۵} - (ابن حبان ۳۴۳۸)

حالت رسول الله ﷺ در رمضان

۱۵- از ابن عباس وارد شده است که: «كان النبي ﷺ أجود الناس بالخير، و كان أجود ما يكون في رمضان حين يلقاه جبريل، و كان جبريل عليه السلام يلقاه كل ليلة في رمضان حتى ينسلخ، يعرض عليه النبي ﷺ القرآن، فإذا لقيه جبريل كان أجود بالخير من الريح المرسلة»^(۱۶).

یعنی: «پیامبر ﷺ سخاوتمندترین مردم از لحاظ خیر بود و در ماه رمضان وقتی که جبرائیل او را ملاقات می کرد بیشتر سخاوتمند می شد، و جبرئیل هر شب در ماه رمضان تا پایان ماه با او ملاقات می کرد و پیامبر ﷺ قرآن را بر او می خواند و وقتی که جبرئیل با او ملاقات می کرد، او برای بخشش خیر، از تندباد سریع تر می شد».

اگر کسی برای روزه دار دشنام داد، پس این جمله را

بگوید

۱۶- از ابو هریره روایت شده که رسول الله ﷺ فرمود: «اگر شخصی به روزه دار دشنام داد این جمله را بگوید: «إِنِّي صَائِمٌ لِّإِنِّي صَائِمٌ»^(۱۷).
یعنی: «من روزه ام، من روزه ام».

^{۱۶} - (أحمد ۲۳۳۲۴).

^{۱۷} - [البخاري مع الفتح ۱۰۳/۴، ومسلم ۸۰۶/۲].

کودکان قان را برای گرفتن روزه تشویق کنید

۱۷- ربیع بنت معوذ می گوید: "کودکامان را بر گرفتن روزه عادت می دادیم و برایشان عروسک هایی از پنبه ساخته بودیم که هر وقت برای غذا گریه می کردند آن عروسک ها را در اختیارشان قرار می دادیم تا زمان افطار این کار را ادامه می دادیم" (۱۸).

سزایی روزه خوردگان

۱۸- وعن أبي أمامة قال: قال رسول الله ﷺ في الرؤيا التي رآها: «حتى إذا كنت في سواء الجبل إذا بأصوات شديدة، قلت: ما هذه الأصوات؟ قالوا: هذا عواء أهل النار، ثم انطلق بي، فإذا أنا بقوم معلقين بعراقيبيهم، مشققة أشداقهم، تسيل أشداقهم دما، قال: قلت: من هؤلاء؟ قال: الذين يفطرون قبل تحلة صومهم" أي قبل وقت الإفطار» (۱۹).

یعنی: «از ابوامامه باهلی رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «در حالی که خواب بودم ناگهان دو مرد آمدند و بازوهای مرا گرفتند و من را به کوهی بردند و گفتند: بالا برو. گفتم: توانش را ندارم. گفتند: آن را برایت آسان می کنیم. پس بالا رفتم تا آنکه در وسط کوه بودم ناگهان صداهاى بلندی شنیدم؛ گفتم: این صداها چیست؟ گفت: این ناله ای اهل آتش است. سپس مرا بردند، پس گروهی را دیدم که با رباط پاهایشان آویزان

۱۸- متفق علیه.

۱۹- سنن النسائی (۳۲۷۳).

بودند و دهانشان پاره شده بود و از آن خون می آمد. گفتیم: این ها که هستند؟
گفت: آن ها کسانی هستند که پیش از پایان روزه افطار می کنند».

وقت افطار

۱۹- عن عمر قال: قال رسول الله ﷺ: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَا هُنَا، وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَا هُنَا، وَعَرَبَتِ الشَّمْسُ - فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ»^(۲۰).

یعنی: «هر گاه شب از این سمت به شما روی آورد و روز از این سمت به شما پشت نمود و خورشید غروب کرد وقت افطار فرا رسیده است».

دعای صحیح افطار

۲۰- ابن عمر می گوید که رسول الله ﷺ بعد از افطار می گفت: «ذهب الظمأ، وابتلت العروق، وثبت الأجر إن شاء الله»^(۲۱).

یعنی: «برطرف شد تشنگی؛ و تازه شد رگ ها؛ و ثابت شد اجر و پاداش اگر خواست الله باشد».

با چه چیزی افطار گردد؟

۲۱- از انس روایت است که: «كان رسول الله ﷺ يفطر على رطبات قبل أن يصلی، فإن لم تكن رطبات فعلى تمرات، فإن لم تكن حسا حسوات من الماء»^(۲۲).

۲۰- [بخاری (۱۹۵۴)، مسلم (۱۱۰۰)].

۲۱- متفق علیه.

یعنی: «پیامبر ﷺ قبل از آنکه نماز مغرب را بخواند با چند خرمای رطب افطار می‌کرد، اگر خرمای رطب نبود چند خرمای خشک و اگر خرمای خشک نبود، چند جرعه آب می‌نوشید».

دعا برای افطاری دهنده

۲۲- انس بن مالک رضی الله عنه می‌فرماید: رسول الله ﷺ نزد سعد بن عباده رضی الله عنه افطار کردند و بعد از غذا فرمودند: «أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ»^(۲۳).

یعنی: «روزه داران نزد شما افطار کنند و نیکان غذایتان را بخورند و فرشتگان بر شما درود فرستند».

نیت در سحری شرط است

۲۳- أم المؤمنین حفصه گفت: پیامبر ﷺ فرمود: «من لم يجمع الصيام قبل الفجر، فلا صيام له»^(۲۴).

یعنی: «هرکس پیش از سپیده صبح، نیت و تصمیم روزه گرفتن را نداشته باشد، روزه‌اش صحیح نیست».

نوت: البته نیت به زبان بدعت است، همان‌که برای سحری آمادگی میگیری، نیت می‌باشد».

^{۲۲} - [ابوداود (۲۳۳۹)].

^{۲۳} - (رواه ابو داوود ۳۸۵۴ - ابن ماجه ۱۷۴۷).

^{۲۴} - رواه أحمد.

میتوان روزه ای که بالای شخص وفات شده باقی مانده باشد، شخصی دیگری آنرا ادا نماید

۲۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمَّيْ مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرٍ أَفَأَقْضِيهِ عَنْهَا قَالَ: «نَعَمْ، فَادِّينُ اللَّهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى» (۲۷).

یعنی: «از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که: شخصی، نزد رسول الله ﷺ آمد و عرض کرد: ای پیامبر الله! مادرم فوت نموده، ولی روزه يك ماه، بر ذمه اش باقی مانده است. آیا می توانم به نیابت از او، روزه بگیرم؟ رسول الله ﷺ فرمود: «آری. دین الله، سزاوارتر است که ادا شود».

حکم کسیکه در رمضان احتلام (جنب) شود

۲۷- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْرِكُهُ الْفَجْرُ فِي رَمَضَانَ وَهُوَ جَنْبٌ مِنْ غَيْرِ حِلْمٍ فَيَغْتَسِلُ وَيَصُومُ» (۲۸).

یعنی: «عائشه می گوید: در ماه رمضان بر رسول الله ﷺ گاه گاهی بامداد می شد درحالیکه جنب می بود. (البته بدون آنکه احتلام رخ داده شده باشد) (یعنی: از طریق مجامعت) پس غسل می کرد و روزه می گرفت».

۲۸- در صحیحین از عایشه رضی الله عنها روایت شده است که: «كان ﷺ يصبغ جنباً، وهو صائم، ثم يغتسل» (۲۹).

۲۷- [بخاری (۱۹۵۳)].

۲۸- متفق علیه.

۲۹- مسند أحمد (۲۴۶۸۱).

یعنی: «پیامبر ﷺ در حالیکه جنب بود و روزه هم داشت، صبح می کرد، سپس غسل می کرد».

روزه در سفر اختیاری است

۲۹- وعن أبي سعيد الخدري قال: «غزونا مع رسول الله ﷺ لست عشرة مضت من شهر رمضان فمنا من صام ومنا من أفطر فلم يعب الصائم على المفطر ولا المفطر على الصائم»^(۳۰).

یعنی: «از ابوسعید خدری روایت است که می گوید: ما در روز شانزدهم رمضان که گذشت، با رسول الله ﷺ به جهاد رفتیم، پس بعضی از ما روزه گرفت و بعضی از ما افطار کرد. پس روزه داران افطار کنندگان را و افطار کنندگان، روزه داران را بد نگفتند».

بوسه و مداعبه همراهی همسر باکی ندارد

۳۰- عائشه رضی الله عنها میفرماید: «پیامبر ﷺ هنگام روزه (زنش) را بوسه میداد و مداعبه میکرد»^(۳۱).

حکم استفراغ در رمضان

۳۱- از ابوهریره روایت است که پیامبر ﷺ فرمود: «من ذرعه القي فليس عليه قضاء، و من استقاء عمدا فليقض»^(۳۲).

^{۳۰}- رواد مسلم.

^{۳۱}- [صحيح بخاری ۱۹۲۷ و صحيح مسلم ۱۱۰۶].

یعنی: «اگر کسی خود به خود استفراغ کرد روزه اش باطل نشده و قضا بر او لازم نیست، ولی اگر عمداً استفراغ کند (روزه اش باطل می شود) و باید آن را قضا کند».

مسواک زدن در رمضان کدام ممانعتی نیست

۳۲- عامر بن ربیعہ «رضی الله عنه» می گوید: «رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَا أُحْصِي يَتَسَوَّكُ وَهُوَ صَائِمٌ»^(۳۲).
یعنی: «چندین بار که نمی توانم آن ها را بشمارم مرتب می دیدم که پیامبر ﷺ در حال روزه مسواک می زد».

حجامت در رمضان امر اختیاری است

۳۳- وعن ابن عباس قال: «إن النبي ﷺ احتجم وهو محرم واحتجم وهو صائم»^(۳۳).
یعنی: «ابن عباس رضی الله عنه فرمود: که رسول الله ﷺ حجامت نمود درحالی که در احرام بود و حجامت نمود درحالی که روزه دار بود».

^{۳۲} - [صحيح ابن ماجة ۶۲۴۳].

^{۳۳} - [مسند احمد (۴/۴۴۵)، ابوداود (۲۳۶۴)، ترمذی (۷۲۵)].

^{۳۴} - متفق عليه.

سنت ترک شده در سحری (خوردن خرما)

۳۴- عن أبی هريرة قال: قال رسول الله ﷺ: «نعم سحور المؤمن التمر»^(۳۵).

یعنی: «نیک سحری مؤمن خوردن خرما است».

مبالغه در استنشاق در رمضان مکروه است

۳۵- از لقیط بن صبره روایت است که پیامبر ﷺ به وی گفت: «فإذا استنشقت فأبلغ، إلا أن تكون صائما»^(۳۶).

یعنی: «هرگاه استنشاق کردی در آن مبالغه کن مگر اینکه روزه باشی».

ماه های رمضان گاهی (۲۹) و گاهی (۳۰) روز می باشد

۳۶- عن ابن مسعود قال: «لما صمنا مع النبي ﷺ تسعا وعشرين أكثر مما صمنا معه ثلاثين»^(۳۷).

یعنی: «ابن مسعود می گوید: از وقتی که همراهی رسول الله ﷺ روزه گرفتیم؛ اکثریت (۲۹) روز، روزه گرفتیم نسبت به (۳۰) روز».

۳۷- انس می گوید: «ایلا کرد پیامبر ﷺ همراهی زنان خود یک ماه، وقتیکه یک ماه تکمیل شد به خانه آمد، برایش گفتند: تو یک ماه ایلا

^{۳۵} - [رواه أبو داود رقم ۲۳۴۵ وهو فی صحیح الترغیب ۴۴۸/۱].

^{۳۶} - [رواه اصحاب السنن].

^{۳۷} - [رواه أبوداود].

کردی و حالا ۲۹ روز شد آمدی؟! رسول الله ﷺ فرمود: «إن الشهر يكون تسعا وعشرين»^(۳۸).

یعنی: «ماه گاهی ۲۹ مییاشد».

روزه گرفتن روز شک حرام است

۳۸- وعن عمار قال: «من صام اليوم الذي يشك به الناس فقد عصى أبا القاسم»^(۳۹).

یعنی: «عمارین یاسر گفته است: هرکس روز شک روزه باشد او با محمد ﷺ مخالفت کرده است».

آیا قضائی روزه پی در پی گرفته شود، یا متصل؟

۳۹- دارقطنی از ابن عمر روایت کرده است که پیامبر ﷺ درباره قضای روزه رمضان گفت: «إن شاء فرق، وإن شاء تابع»^(۴۰).

یعنی: «اگرخواست روزه قضا را پراکنده بگیرد یا آنها را پشت سرهم قضا می کند».

^{۳۸} - [رواه البخاری].

^{۳۹} - رواه الترمذی.

^{۴۰} - رواه دارالقطنی.

حکم غسل و حمام (آب بازی) در رمضان

۴۰- وعن بعض أصحاب النبي ﷺ قال: «لقد رأيت النبي ﷺ بالعرج يصب على رأسه الماء وهو صائم من العطش أو من الحر»^(۴۱).

یعنی: «بعضی از صحابه ای رسول الله ﷺ روایت کرده اند که: رسول الله ﷺ را درجائی بنام «عرج» دیدیم درحالیکه روزه داشت، از شدت تشنگی و یا از شدت حرارت بر سر خود آب میریخت».

کفاره روزه (از جماع)

۴۱- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است: «بینما نحن جلوس عند النبي ﷺ إذا جاءه رجل فقال: يا رسول الله هلكت، قال: ما لك؟ قال وقعت على امرأتي و أنا صائم. فقال رسول الله ﷺ: هل تجد رقبة تعتقها؟ قال: لا. قال: فهل تستطيع أن تصوم شهرين متتابعين؟ قال: لا، قال: فهل تجد إطعام ستين مسكينا؟ قال: لا، قال: فمكث النبي ﷺ، فبينما نحن على ذلك أتى النبي ﷺ بعرق فيها تمر والعرق المكثل - قال: أين السائل؟ فقال أنا، قال: خذ هذا فتصدق به. فقال الرجل: على أفقر مني يا رسول الله؟ فوالله ما بين لابتيتها - يريد الخرتين - أهل بيت أفقر من أهل بيتي - فضحك النبي ﷺ حتى بدت أنيابها، ثم قال: أطعمه أهلك»^(۴۲).

۴۱- رواه موطأ.

۴۲- متفق عليه.

یعنی: «در حالیکه نزد پیامبر ﷺ نشسته بودم، مردی آمد و گفت: ای رسول الله! هلاک شدم، (پیامبر ﷺ) فرمود: چی شده، گفت: در حال روزه با همسرم آمیزش کردم، پیامبر ﷺ فرمود آیا می‌توانی برده‌ای را آزاد کنی؟ گفت نه! فرمود: آیا می‌توانی دو ماه پشت سر هم روزه بگیری؟ گفت نه، فرمود: آیا می‌توانی شصت مسکین را طعام بدهی؟ گفت نه! (ابوهریره) گفت: رسول الله ﷺ مکتی کرد، آنگاه سبد بزرگی از خرما را برای پیامبر ﷺ آوردند، فرمود: سؤال کننده کجاست؟ آن مرد گفت: من هستم. (پیامبر ﷺ) فرمود: این را بگیر و (آن را بعنوان کفاره روزهات) صدقه بده، آن مرد گفت: به فقیرتر از خودم بدهم ای رسول الله؟ به الله قسم در تمام مدینه خانواده‌ای فقیرتر از خانواده من وجود ندارد. پیامبر ﷺ خندید به گونه‌ای که دندان‌های بزرگ (کله دندان) نمایان شد، سپس فرمود: (با آن) خانواده‌ات را طعام بده».

هر کس که نا آگاهانه (بدون قصد) روزه را بخورد، پس الله برای او مهمانی داده است

۴۲- از ابوهریره روایت است که پیامبر ﷺ فرمود: «من نسی وهو صائم فأكل أو شرب، فليتم صومه، فإنما أصعمه الله و سقاه»^(۴۳).
یعنی: «اگر شخصی روزه دار از روی فراموشی چیزی را خورد یا نوشید، (روزه‌اش باطل نمی‌شود) و آنرا کامل کند؛ چراکه الله او را خورانیده یا نوشانیده است».

^{۴۳} - [روایت مسلم (۲/۸۰۹/۱۱۵۵)].

زن حائضه و نفاسه روزه نگیرد

۴۳- پیامبر ﷺ فرمود: «إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ»^(۴۴).

یعنی: «آیا مگر نه این است که زن در دوران حیض، نماز نمی خواند و روزه نمی گیرد».

آیا زن حامله می تواند روزه بگیرد؟

۴۴- ابن عباس می فرماید: «إِذَا خَافَتِ الْحَامِلُ عَلَى نَفْسِهَا وَالْمَرْضَعُ عَلَى وَارِهَا فِي رَمَضَانَ، يَفْطِرَانِ وَيَطْمَعَانِ مَكَانَ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا وَلَا يَقْضِيَانِ صِرْمًا»^(۴۵).

یعنی: «اگر زن حامله از سلامتی خود ترسید و یا زن شیرده از سلامتی بچه اش ترسید، هر دو، روزه را بخورند و برای هر روز، روزه طعام یک نفر فقیر (مسکین) را بدهند و لازم نیست روزه را قضاء کنند».

۴۵- از نافع رضی الله عنه روایت است: یکی از دختران ابن عمر رضی الله عنه که همسر مردی قریشی بود در زمان حاملگی در ماه رمضان دچار تشنگی شد و ابن عمر رضی الله عنه به او دستور داد تا روزه اش را بشکند و به ازای هر روز مسکینی را طعام دهد.^(۴۶)

۴۶- از ابن عباس رضی الله عنه روایت شده که کنیزش را دید که حامله یا شیرده بود، پس فرمود: تو بمنزله کسی هستی (در روایتی مانند شخص کهن سالی

^{۴۴} - [صحیح البخاری (۳۰۴)].

^{۴۵} - فقه السنه سید سابق.

^{۴۶} - (صحیح، رواه الدارقطني ۲/۲۰۵ - الاثرء الغلیل ۴/۲۱).

فضیلت عمره در رمضان

۵۵- رسول اکرم ﷺ می فرماید: «عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً مَعِيَ»^(۵۶).

یعنی: «عمره در رمضان معادل یک حج که با همراهی من (رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم انجام گرفته باشد، ثواب دارد»،

۵۶- و می فرماید: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا»^(۵۷).

یعنی: «گناهان میان دو عمره بوسیله عمره بخشوده خواهند شد».

ختم رساله بعون الله: ۱۳۹۶

^{۵۶} - متفق علیه.

^{۵۷} - متفق علیه.

فهرست مصادر ومراجع

- ۱- إطراف المسنّد المعْتَلِي بِأَطْرَافِ الْمَسْنَدِ الْحَنْبَلِيِّ الْمَوْءَلَفُ : أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ حَجْرِ الْعَسْقَلَانِيِّ (المتوفى : ۸۵۲هـ).
- ۲- الجامع في الحديث تأليف: عبد الله بن وهب بن مسلم القرشي أبو محمد المصري سنة الولادة / سنة الوفاة ۱۹۷هـ.
- ۳- الجمع بين الصحيحين البخاري ومسلم تأليف: محمد بن فتوح الحميدي.
- ۴- السنن الكبرى وفي ذيله الجوهر النقي المؤلف : أبو بكر أحمد بن الحسين بن علي البيهقي.
- ۵- اللؤلؤ والمرجان فيما اتفق عليه الشيخان المؤلف : محمد فؤاد عبد الباقي.
- ۶- المجالسة وجواهر العلم المؤلف : أبو بكر أحمد بن مروان الدينوري المالكي (المتوفى : ۳۳۳هـ).
- ۷- المعجم الأوسط المؤلف : أبو القاسم سليمان بن أحمد الطبراني.
- ۸- المعجم الصغير المؤلف : سليمان بن أحمد بن أيوب أبو القاسم الطبراني.
- ۹- المعجم الكبير المؤلف : سليمان بن أحمد بن أيوب أبو القاسم الطبراني.
- ۱۰- المنتقى من السنن المسندة المؤلف : عبد الله بن علي بن الجارود أبو محمد النيسابوري.
- ۱۱- موطأ الإمام مالك المؤلف : مالك بن أنس أبو عبد الله الأصبهاني.
- ۱۲- تهذيب الآثار أبو جعفر محمد بن جرير الطبري.
- ۱۳- جامع الأحاديث المؤلف : جلال الدين السيوطي.

- ۱۴- جامع الأصول في أحاديث الرسول المؤلف : مجد الدين أبو السعادات المبارك بن محمد الجزري ابن الأثير (المتوفى : ٥٦٠٦هـ).
- ۱۵- جامع العلوم والحكم المؤلف : أبو الفرج عبد الرحمن بن أحمد بن رجب الحنبلي.
- ۱۶- رياض الصالحين المؤلف : النووي.
- ۱۷- سنن أبي داود المؤلف : أبو داود سليمان بن الأشعث السجستاني.
- ۱۸- سنن ابن ماجه المؤلف : محمد بن يزيد أبو عبدالله القزويني.
- ۱۹- الجامع الصحيح سنن الترمذي المؤلف : محمد بن عيسى أبو عيسى الترمذي السلمي.
- ۲۰- سنن الدارقطني المؤلف : علي بن عمر أبو الحسن الدارقطني البغدادي.
- ۲۱- سنن الدارمي المؤلف : عبدالله بن عبد الرحمن أبو محمد الدارمي.
- ۲۲- سنن النسائي بشرح السيوطي وحاشية السندي المؤلف : أبو عبد الرحمن أحمد بن شعيب النسائي.
- ۲۳- سنن سعيد بن منصور المؤلف : أبو عثمان سعيد بن منصور بن شعبة الخراساني الجوزجاني.
- ۲۴- شعب الإيمان المؤلف : أبو بكر أحمد بن الحسين البيهقي.
- ۲۵- صحيح ابن حبان بترتيب ابن بلبان المؤلف : محمد بن حبان بن أحمد أبو حاتم التميمي البستي.
- ۲۶- صحيح ابن خزيمة المؤلف : محمد بن إسحاق بن خزيمة أبو بكر السلمي النيسابوري.

- ۲۷- صحیح البخاری تالیف: ابو عبد اللہ محمد بن اسماعیل.
- ۲۸- صحیح مسلم تالیف: ابوالحسن مسلم بن حجاج القشیری النیسابوری.
- ۲۹- کنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال المؤلف: علاء الدین علی بن حسام الدین المتقی الہندی البرہان فوری (متوفی: ۹۷۵ھ).
- ۳۰- مسند أبي عوانة تالیف: الإمام أبي عوانة يعقوب بن إسحاق الاسفرائني سنة الولادة / سنة الوفاة ۳۱۶ھ.
- ۳۱- مسند أبي يعلى المؤلف: أحمد بن علي بن المثنى أبو يعلى الموصلي التميمي.
- ۳۲- مسند الإمام أحمد بن حنبل المؤلف: أحمد بن حنبل.
- ۳۳- مسند إسحاق بن راهويه المؤلف: إسحاق بن إبراهيم بن مخلد بن راهويه الحنظلي.
- ۳۴- مسند ابن الجعد المؤلف: علي بن الجعد بن عبيد أبو الحسن الجوهري البغدادي.
- ۳۵- مسند الحميدي المؤلف: عبدالله بن الزبير أبو بكر الحميدي.
- ۳۶- الجامع الصحيح ويا مسند الإمام الربيع بن حبيب المؤلف: حبيب بن حبيب بن عمر الأزدي البصري.
- ۳۷- مسند الشافعي المؤلف: محمد بن إدريس أبو عبد الله الشافعي. پ
- ۳۸- مسند الشاميين المؤلف: سليمان بن أحمد بن أيوب أبو القاسم الطبراني.

- ۳۹- مسند الشہاب المؤلف : محمد بن سلامة بن جعفر أبو عبد الله القضاعي .
- ۴۰- مسند أبي داود الطيالسي - المشكول المؤلف : سليمان بن داود بن الجارود .
- ۴۱- المنتخب من مسند عبد بن حميد المؤلف : عبد بن حميد بن نصر أبو محمد الكسي .
- ۴۲- مُصنّف ابن أبي شيبة المصنّف : أبو بكر عبد الله بن محمد بن أبي شيبة العبسي الكوفي (۱۵۹ . ۲۳۵ هـ) .
- ۴۳- مصنف عبد الرزاق المؤلف : أبو بكر عبد الرزاق بن همام الصنعائي .
- ۴۴- سنن أبي بكر الأثرم المؤلف : أبو بكر أحمد بن محمد بن هانيء الأثرم .
- ۴۵- سنن ابن ماجه المؤلف : ابن ماجه أبو عبد الله محمد بن يزيد القزويني .
- ۴۶- سنن النسائي المؤلف : أحمد بن شعيب أبو عبد الرحمن النسائي .
- ۴۷- مسند أبي هريرة رضي الله عنه المؤلف : أبو إسحاق إبراهيم بن حرب العسكري السمسار .
- ۴۸- مسند أحمد بن حنبل المؤلف : أبو عبد الله أحمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن أسد الشيباني .
- ۴۹- مسند البزار (المطبوع باسم البحر الزخار) المؤلف : أبو بكر أحمد بن عمرو بن عبد الخالق البزار .
- ۵۰- مسند السراج - المؤلف : محمد بن إسحاق بن إبراهيم السراج الثقفني النيسابوري .

۵۱- مشکاة المصابیح المؤلف : محمد بن عبد الله الخطیب التبریزی.